

ПОРЕДИЦА „ПЪТЯТ НА ПРАБЪЛГАРСКИЯ ВОИН“ · ПУБЛИКАЦИЯ 13 ОТ 15

Конницата в бой и джигитовката

Строй, засада и престолено отстъпление на прабългарската конница според византийските военни трактати и съвременните изследвания

Сдружение „Спортен клуб Бага-Тур“ · Стара Загора · 11 февруари 2026 г.

Обр. 1. Лека прабългарска конница в поход през тракийската равнина, IX век (художествена реконструкция).

РЕЗЮМЕ

Публикацията разглежда как е воювала прабългарската конница през VII–IX век. Основните писмени сведения идват от византийските военни трактати – Стратегикона, приписван на император Маврикий, и Тактиката на Лъв VI Философ, – така както са преразказани и коментирани от Геза Фехер (1938). Те са съпоставени с данните на Рашо Рашев (2008) за устройството на войската и с археологическите наблюдения на Валери Йотов (2004) върху оръжието и конското снаряжение. Описани са строежът в непрекъсната линия, дълбочината и резервът, засадите, престореното отстъпление и неотстъпното преследване, както и уменията на ездача-стрелец. Отделно е посочено кое в остарелите тълкувания на Фехер трябва да се чете критично.

Ключови думи: прабългарска конница, престорено отстъпление, засада, Тактика на Лъв VI, Стратегикон, стрелба от кон, хан Крум

I. Увод: Войска на коня

В съвременните изследвания няма спор, че основният род войска на ранносредновековна България е била леката конница. Тя е била най-подходяща за придвижване на хора, оръжие и провизии през планината, но също и за действия в равнините на Тракия и още по-далеч – към долината на Струма и Солунско. Основното оръжие на конника е бил лъкът, а мечът и бойната брадва са влизали в употреба само в близкия бой; наличието на тежка бронирана конница не е сигурно¹.

Военната сила на ханството не е била само въпрос на умение, а и на строга организация. Мобилизационната войска се е набирала от свободни стопани, които при повикване трябвало да се явят със собствен кон и оръжие. Според 40-ия Отговор на папа Николай I преди сражение специално определен човек преглеждал оръжието, конете и снаряжението и онзи, у когото ги намерел небрежно приготвени, бил наказван със смърт². Арабският автор ал-Масуди съобщава, че бойните коне на българите пасели свободно и никой не ги яздел в мирно време³.

Как обаче тази войска е водила бой? Преките български сведения за тактиката почти липсват. Най-подробните описания идват от византийски военни наръчници, а най-обстойният им преглед на български език остава книгата на унгарския учен Геза Фехер „Военното дело на прабългарите“ (1938). Към нея трябва да се подхожда внимателно: Рашо Рашев определя подхода от времето на Фехер като остарял⁴, а Валери Йотов отбелязва, че поради липсата на сигурни находки Фехер е привличал почти всичко известно по онова време и е правил сравнения най-вече с материали от Унгария⁵. Затова в тази статия разделяме ясно какво съобщават изворите, как ги тълкува Фехер и какво потвърждават по-новите изследвания.

Ключови моменти

582–602 г.	Управление на император Маврикий, на когото се приписва Стратегиконът – основата на по-късните византийски трактати.
680 г.	Опитът да бъдат изтласкани българите отвъд Дунав се проваля и следва преследване до района на Одесос.
774 г.	При примирието край Варна е засвидетелствана титлата „боила чигат“, сближавана с тюркското „джигит“ – „конник“.
811 г.	На 26 юли император Никифор I загива в укрепените от Крум старопланински проходи.
813 г.	На 22 юни при Адрианопол (Версиникия) византийската войска е разбита и бяга.
886–912 г.	Лъв VI Философ съставя Тактиката, в която описва военното дело на българите и маджарите.
1938 г.	Геза Фехер издава „Военното дело на прабългарите“ – най-обстойния, но вече остарял преглед на темата.

ЗНАЕТЕ ЛИ, ЧЕ...

Конете, които никой не язди

Арабският автор ал-Масуди съобщава, че бойните коне на българите пасели свободно и в мирно време никой не ги яздел. Те били запазени за войната, а при повикване всеки свободен стопанин трябвало да се яви със собствен кон и оръжие.³

Обр. 2. Мадарският конник – скалният релеф при с. Мадара, Шуменско, символ на ранносредновековна България. Снимка: Svik, CC BY-SA 3.0, [Wikimedia Commons](#).

Снимка: Svik (Bulgarian Wikipedia) · CC BY-SA 3.0 · [Wikimedia Commons](#)

2. Изворите: Стратегиконът, Тактиката на Лъв VI и техните тълкуватели

Най-известното византийско военно съчинение от ранното средновековие е Стратегиконът, приписван на император Маврикий (582–602). Макар да е по-ранен от разглеждания период, той е основата, от която черпят всички по-късни автори. Император Лъв VI Философ (886–912) съставя своята знаменита Тактика, като на места следва Маврикий буквално; в нея обаче има и конкретни данни за въоръжението на българите и маджарите, което според автора не се различава съществено⁶.

Фехер обръща внимание, че за чуждите народи особено важна е XVIII глава на Тактиката, в която Лъв VI описва военното дело на маджарите и българите, на франките и лангобардите, на славяните и сарацините. Частта за маджарите и българите обаче е пренесена почти дума по дума от стария Стратегикон, където същото е казано за „тюрките“ и аварите. Позовавайки се на унгарските изследователи Р. Вари и Е. Дарко, Фехер датира Стратегикона преди 630 г., а по Дарко – в 621/622 г.⁷

Защо тогава текстът на Лъв VI да има стойност за българите от IX–X век? Фехер отговаря, че императорът не е преписвал механично: на други места той изоставя остарели войскове части и вещи и добавя нови, а за маджарите и българите неколкратно подчертава, че военното им изкуство се различава малко или никак. Оттук Фехер заключава, че Лъв е намерил старото описание за все още вярно⁸. Това е разсъждение на Фехер, а не доказан факт. Затова по-долу четем трактатите като византийски поглед върху „степния“ начин на воюване, а не като протокол на конкретна българска битка.

РЕЧНИК

Стратегикон

Византийски военен наръчник, приписван на император Маврикий (582–602). Фехер, по унгарските изследователи Вари и Дарко, го датира преди 630 г., а по Дарко – в 621/622 г. Описанието на „тюрките“ и аварите в него Лъв VI пренася почти дума по дума към маджарите и българите.⁷

3. Конят, ездачът и упражнението

Тактиката на Лъв VI, както я превежда Фехер, нарича българите и маджарите конници, които не слизат от коня и не са силни пеша, защото са възпитани на кон. Затова най-много им вредила организираната пехота⁹. Императорът отбелязва и друго: те не се затварят в укрепени лагери като ромеите, а живеят пръснати до началото на войната и пасат конете си зиме и лете; когато дойде време за бой, вземат нужните коне и ги държат спънати близо до шатрите¹⁰.

Най-впечатляващото умение според трактатите е стрелбата от седлото. Лъв VI пише, че те полагат най-голяма грижа да стрелят от кон и че когато ги преследват, извличат най-голяма полза от лъковете си. Фехер разбира това като стрелба назад от бягащ кон и подчертава, че подобно умение изисква сила, бързина и непрестанно упражнение¹¹. Именно това е ядрото на онова, което днес наричаме с тюркската дума „джигитовка“: не цирков номер, а бойна езда, при която ездачът стреля, обръща се и маневрира, без да изпуска коня от контрол.

За самите коне Фехер привежда остеологичното изследване на Р. Попов върху кости от Мадара и Плиска. Според него около IX век там е имало две леки по телосложение и подвижни породи – по-дребна и по-едра, които съответстват на староунгарските породи от IX–X век¹². Тези изводи са от 30-те години на XX век и се нуждаят от потвърждение от по-нови изследвания, които в нашата база не са налични.

Археологията дава по-сигурна опора за снаряжението. Рашев отбелязва, че юздите от езическия период принадлежат към един тип – с двусъставни зъбалци и S-образни псалии, а стремената се делят на три типа според формата на стъпалото: кръгло, право и извито нагоре; към конското снаряжение спадат и костени обтегачи за въжени букаи¹³. Йотов посочва, че в разрушен гроб при Красен, Русенско, връх на копие е открит заедно със стремяна, юзда и малка бойна брадва, и заключава, че върховете на копия с ромбично сечение несъмнено са били предпочитани от конните воители¹⁴. Според Тактиката маджарите и българите били въоръжени с дълги копия, които носели на раменете си¹⁵, а Татяна Славова обобщава същото място така: повечето имали двойно въоръжение – копие на рамото и лък в ръцете – и си служели с едното или другото според случая¹⁶.

Как се е поддържало това умение? Фехер смята, че вместо маневри при степните народи е служел ловът – най-доброто упражнение за стрелба в движение. Като свидетелство за лов у българите той привежда и Отговорите на папа Николай I, където се говори за лов през Великите пости¹⁷. Друга важна подробност е резервният кон: Тактиката съобщава, че след войската вървели множество жребци и кобили – за храна и мляко, но и за да изглежда войската по-многобройна, а в „Чудото на св. Георги с българина“ воинът тръгва на война с два коня¹⁸.

Самата дума „джигит“ има отношение към ранната българска титулатура. Рашев обсъжда титлата „боила чигат“, засвидетелствана при сключването на примирие край Варна през 774 г., и посочва, че съставката „чигат“ отдавна е сближавана с тюркското „джигит“ – „конник, ездач“¹⁹. Изворите обаче не описват акробатична езда в днешния смисъл; засвидетелствани са стрелбата от кон, преследването и престореното бягство, за които става дума по-долу.

РЕЧНИК

Псалии и зъбалци

Части на юздата: зъбалците влизат в устата на коня, а псалиите са страничните пръчки, които ги държат. Според Рашев юздите от езическия период са от един тип – с двусъставни зъбалци и S-образни псалии; стремената се делят на три типа според формата на стъпалото.¹³

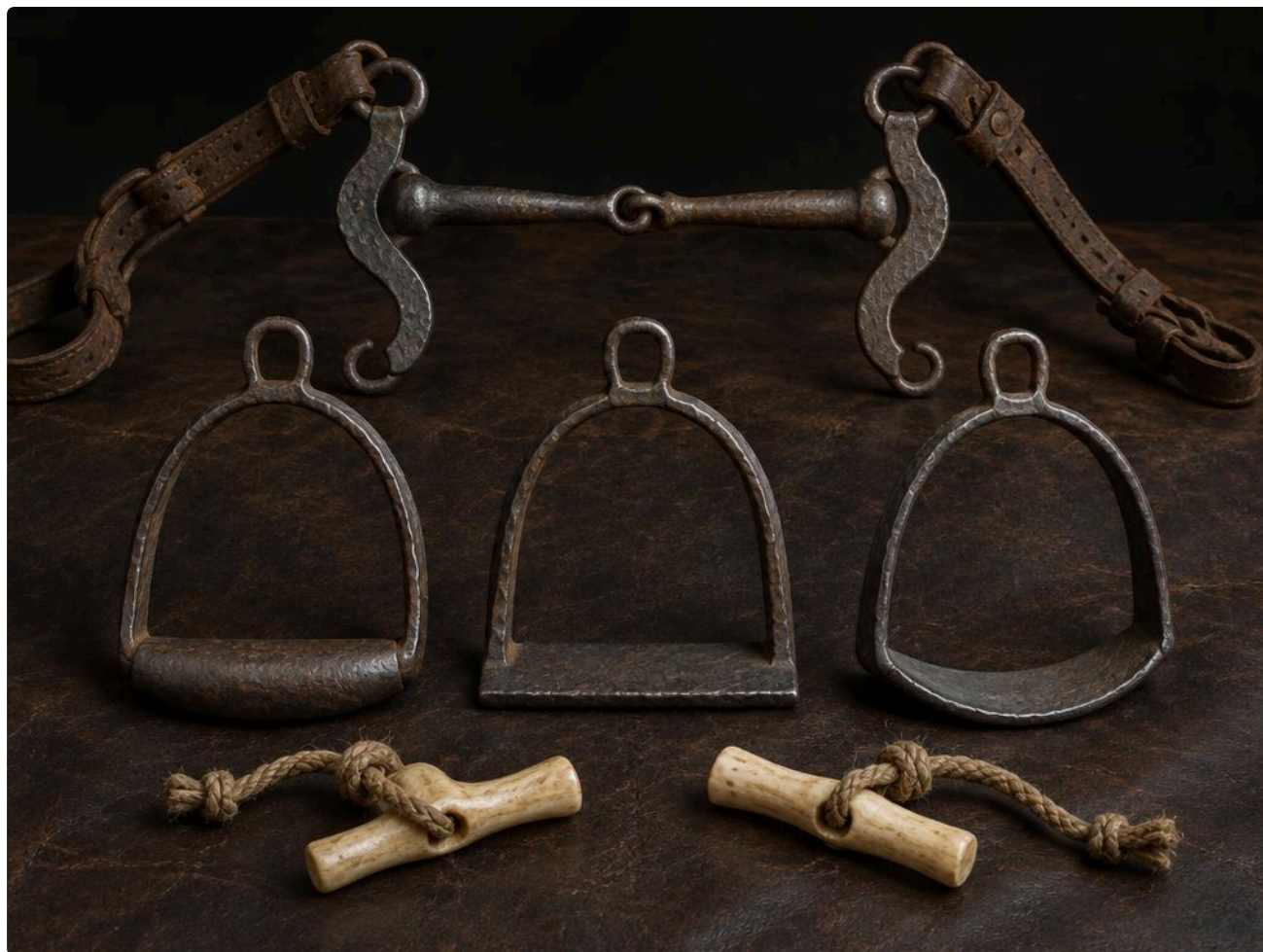

Обр. 3. Железни стремена и други метални изделия на аварите от VII–VIII в., Унгария – сродни степни находки, близки по време до ранните български стремена. Снимка: Bjoertvedt, CC BY-SA 4.0, Wikimedia Commons.

Снимка: Bjoertvedt · CC BY-SA 4.0 · [Wikimedia Commons](#)

Обр. 4. Конник-стрелец, стрелящ назад от галопиращ кон – в стила на гравюра от XIX в. (художествена стилизация)

Обр. 5. Конско снаряжение от ранносредновековна България: юзда с двусъставни зъбалци и S-образни псалии, стремени с кръгло, право и извито стъпало и костени обтегачи за букаи (художествена реконструкция по описанията на Р. Рашев).

4. Строят: непрекъснатата линия, дълбочина и резерв

Според Стратегикона и Тактиката, както ги тълкува Фехер, „скитите“ – а по Лъв VI и българите – не нареждат строя си като ромеите в три големи части, а в множество отделни бригади („мойри“), свързани плътно една с друга. Императорът добавя, че между тях остават само малки разстояния, така че отдалеч целият строй изглежда като една непрекъсната линия²⁰. Така противникът не може да разбере колко са силите и къде е главният удар.

Зад тази линия се крие дълбочина. Изворът казва, че броят на редиците не е определен, но те се стремят строят да е дълбок. Маврикий съветва византийските пълководци да не излагат цялата конница в една линия, а да имат втора и трета – обичай, който Фехер свързва именно със степните народи. Лъв VI добавя, че извън бойния ред те държат отделна част като резерв, която пращат в засада срещу небрежно построения противник или в помощ на най-притиснатото място²¹.

Предпазливостта им личи и в походите. Предните постове се разполагали надалеч и гъсто един до друг, за да не бъдат изненадани. Когато се строели за бой, събирали резервните коне зад строя, за да прикрият тила и да изглеждат повече; обозът стоял на 1000–2000 крачки зад бойния ред, вдясно или вляво, с малка охрана²². Фехер свързва с този начин на строене и сведението, че под стените на Константинопол Крум разположил войската си в множество отделни отреди²³.

Българските надписи дават собствена представа за устройството на войската. През 812 г. Крум организирал новите земи в Тракия като система от център, дясна и лява страна, а при него ичиргу боилът Тук командвал по-важната дясна страна, докато лявата била поверена на кавхана Иратаис²⁴. Инвентарните надписи показват, че най-малкото подразделение е наброявало между 10 и 50 бойци; Рашев предполага, че при мобилизация общият брой на войската едва ли е надхвърлял 20 000 души²⁵.

В ЧИСЛА

От 10 до 20 000

Според инвентарните надписи най-малкото подразделение е наброявало между 10 и 50 бойци. Рашев предполага, че при мобилизация цялата войска едва ли е надхвърляла 20 000 души. Обозът стоял на 1000–2000 крачки зад бойния ред.²⁵

Обр. 6. Плътна линия от конници, зад която стоят втора линия, резерв и резервните коне (художествена реконструкция по описанието в Тактиката на Лъв VI).

5. Хитрост, засада и престолено отстъпление

Лъв VI обобщава стратегията им с думи, които Фехер поставя в началото на своя анализ: те умело избират удобния момент и се стремят да надвият противника „не толкова с ръце и военна мощ, колкото с хитрост, изненада и лишаване от необходимото“²⁶. На друго място императорът казва,

че обичат боя от разстояние, засадите, обкръжаването, престореното отдръпване и връщане и разпръснатия строй. Фехер тълкува израза на Маврикий „по клинове“ така: докато стоят в строй, те държат линията непрекъсната, а при атака се разделят на клиновидни групи²⁷.

Механизмът на престореното бягство е описан ясно в Стратегикона, който Фехер привежда: щом се сблъскат челно, бойците сами се обръщат в бягство и противникът ги преследва без ред; когато стигнат до мястото на засадата, скритите там излизат в гръб на преследвачите, а бягащите по даден знак се обръщат и така врагът попада помежду им. Опасността за противника е тройна: той не знае кога бягащите ще се обърнат; може да бъде въвлечен в засада и нападнат от три страни; а по време на самото бягство ездачите стрелят назад и му нанасят загуби²⁸.

Еднакво важно е какво става след успеха. Според Лъв VI, когато обърнат противника в бягство, те не се задоволяват като ромеите с умерено преследване и грабеж, а го гонят безмилостно, докато не го унищожат напълно. Затова императорът съветва своите пълководци при победа нито да ги преследват ненаситно, нито да почиват небрежно, защото те не прекратяват борбата след първото поражение, а опитват отново по много начини²⁹.

Съветите на Лъв VI срещу тях са показателни. Вреди им липсата на пасища заради многото животни, които водят; вредят им пехотата, голите и равни места и съгъстено строената преследваща конница; не обичат близкия ръкопашен бой и нощните нападения. Който иска да се бие с тях, трябва да постави внимателно предни постове, да има наблизко укрепено място с храна и вода, да се строи на равно място без гъсти гори, мочурища и пресечен терен, защото там те поставят засади, да охранява строя от четирите страни и ако може, да има зад гърба си непроходима река или блато³⁰.

Фехер нарича тези съвети „фактически хвалебни думи“ за българските и маджарските войни и стига дотам да твърди, че под тяхно влияние византийците и франките преустройват войските си, а принципите им съвпадат с модерното военно изкуство³¹. Тези оценки отразяват времето и възгледите на автора. Самите сведения на Тактиката – засадите, престореното отстъпление, стрелбата от кон – са ценни, но широките му обобщения за „учители на Европа“ трябва да се приемат като негова интерпретация.

ГЛАСЪТ НА ИЗВОРА

Лъв VI за българите и маджарите

Император Лъв VI пише, че те се стремят да надвият противника „не толкова с ръце и военна мощ, колкото с хитрост, изненада и лишаване от необходимото“ (по превода на Фехер).²⁶

Обр. 7. Престорено отстъпление и засада – в стила на миниатюра от средновековен ръкопис (художествена стилизация)

Обр. 8. Престорено отстъпление: конникът стреля назад от галопираща кон (художествена реконструкция).

6. Примерите от историята: от Онгъл до Ахелой

Още първото голямо сблъскване на Аспаруховите българи с империята завършва с поражение за Византия. През 680 г. опитът българите да бъдат изтласкани отвъд Дунав се проваля и следва дълго преследване, достигнало района на Одесос (днешна Варна)³².

Най-известният пример е походът на император Никифор I през 811 г. Според Рашев императорът влязъл в аула на Крум и поставил свои ключалки и печати на вратите на съкровищницата. Крум предложил мир с думите: „Ето, ти победи. И тъй, вземи каквото ти е угодно и иди си в мир“, но предложението било отхвърлено. Разгневеният хан заповядал да се укрепят проходите на Стара планина с дървени прегради и там на 26 юли Никифор намерил смъртта си³³. Фехер вижда в отстъплението и в молбите за мир съзнателна военна хитрост, която внушава на противника, че българите вече не са опасни, и го прави непредпазлив³⁴. Рашев описва събитията без това тълкуване; тук то остава хипотеза на Фехер.

През 813 г. Крум се установил близо до византийския стан при Адрианопол и на 22 юни започнало сражение, което завършило с катастрофално поражение и бягство на византийците; пътят до столицата бил осеян с хвърлено оръжие³⁵. Фехер разказва тази битка при Версиникия като пример за търпение: войските дълго стояли една срещу друга, докато византийците

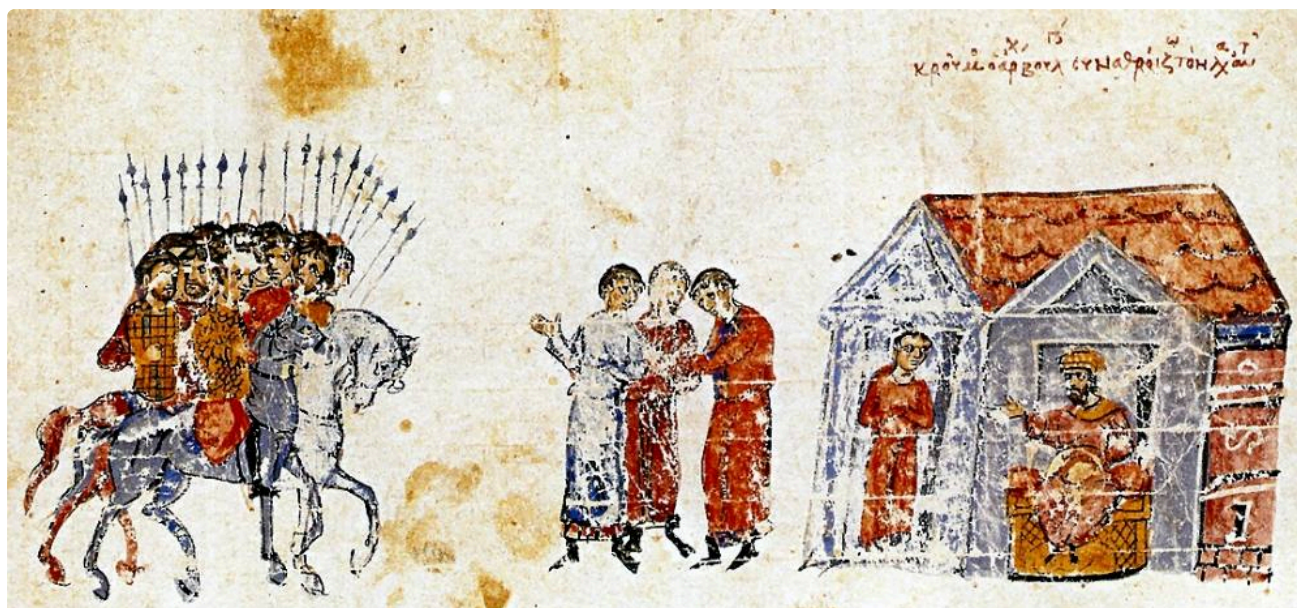
изгубили самообладание и нападнали; Крум не тръгнал веднага след бягащите, защото подозирал престолено бягство, и започнал преследването едва когато се уверил, че цялата византийска войска бяга; после обсадил и пленил скрилите се в крепости³⁶.

Фехер привежда и други примери: Аспарух избягва сражение с многобройната византийска войска и се оттегля на недостъпно място, докато противникът изгуби духа си³⁷; а в голямата победа на цар Симеон при Ахелой българите бягат, византийците ги преследват в безредие и войската на Симеон внезапно се обръща и ги унищожава³⁸. Това са кратки обобщения на Фехер; подробните разкази за тези битки не са част от изворите в нашата база.

КЛЮЧОВ МОМЕНТ

26 юли 811 г.: проходите на Стара планина

След като влиза в аула на Крум, император Никифор I отхвърля предложението за мир. Крум заповядва да се укрепят старопланинските проходи с дървени прегради и там на 26 юли 811 г. Никифор намира смъртта си.³³

Обр. 9. Войската на Крум (горе) и Войската на Михаил I Рангаве (долу) преди битката при Версиникия (813 г.) – миниатюра от Мадридския ръкопис на Хрониката на Йоан Скилица, л. 11r (детайл). Обществено достояние, Wikimedia Commons.

Снимка: Неизвестен миниатюрист (Мадридски Скилица, XII в.) · Public domain · [Wikimedia Commons](#)

Обр. 10. Преглед на конете и оръжието преди поход – по сведенията от Отговорите на папа Николай I (художествена реконструкция).

7. Във филма „Докосни древността“

Спектакълът-филм на СК „Бага-Тур“ не е учебник по тактика, но може да направи видимо онова, което трактатите описват с думи: конникът, който стреля от седлото, ездачът, който се обръща назад в галоп, плътната линия от конници, зад която зрителят не знае какво стои. Възстановките с коне, лъкове и бойни сцени позволяват да се усети колко умение и дисциплина са нужни, за да се изпълни дори най-простото престорено отстъпление, без то да се превърне в истинско бягство.

Затова във филма тези сцени са художествена интерпретация, а не възстановка на конкретна битка. Те стъпват на общите принципи, засвидетелствани в изворите – подвижност, стрелба от кон, засада и връщане в боя, – и оставят на зрителя да почувства защо византийските пълководци са съветвали своите войници да се пазят от гори, мочурища и прибързано преследване.

8. Заключение

Изворите рисуват конница, която печели не с тежест и численост, а с подвижност, търпение и хитрост. Плътната линия скрива силите; дълбочината и резервът дават възможност за маневра; засадата и престореното бягство примамват противника, а безмилостното преследване довършва победата. Всичко това почива върху ездача-стрелец и неговия сложносъставен лък – оръжие, донесено в Европа от хуните и широко използвано от аварите и прабългарите³⁹.

Сведенията на Лъв VI и Маврикий трябва да се четат критично: те са византийски наръчници, писани за това как да се воюва срещу „скитите“, и прехвърлят върху българите описание, съставено първоначално за аварите и тюрките. Книгата на Фехер остава полезна като сбор от извори, но нейните обобщения са остарели. Археологията на Рашев и Йотов потвърждава основното – конят, лъкът, копието и стремето са били в центъра на военното дело на ранносредновековна България – и показва, че джигитовката на прабългарския воин е била преди всичко бойно умение, отработвано в лов, поход и строй.

Речник

Стратегикон	Византийски военен наръчник, приписван на император Маврикий (582–602).
Тактика	Военен трактат на император Лъв VI Философ (886–912), с глава за военното дело на маджарите и българите.
джигитовка	Бойна езда със стрелба и маневри от седлото; от тюркското „джигит“ – конник, ездач.
псаии	Странични пръчки на юздата, които държат зъбалците в устата на коня.
букаи	Спъващи въжета за краката на коня, които не му позволяват да се отдалечи при паша.
мойри	Отделни бойни отреди (бригади), от които се състоял строеж според византийските трактати.
обоз	Колите и товарните животни с провизии и снаряжение, които следват войската.
ичиргу боил	Висш сановник, който при хан Крум командвал дясната страна на войската.

Провери знанията си

- 1. Кой е бил основният род войска на ранносредновековна България?**
а) Тежката бронирана конница · б) Леката конница · в) Пехотата
- 2. Какво се случвало според 40-ия Отговор на папа Николай I с воин, у когото намерят небрежно приготвени оръжие и кон?**
а) Отнемали му коня · б) Изпращали го в обоза · в) Наказвали го със смърт
- 3. Къде стоял обозът спрямо бойния ред според Тактиката на Лъв VI?**
а) На 1000–2000 крачки зад него, вдясно или вляво · б) В центъра на строя · в) Пред първата линия
- 4. Кога започва сражението при Адрианопол (Версиникия), завършило с бягство на византийците?**
а) 26 юли 811 г. · б) 22 юни 813 г. · в) 17 юли 813 г.

Отговори: 1 – б; 2 – в; 3 – а; 4 – б

Бележки

1. Рашев 2008, с. 269. ↩
2. Рашев 2008, с. 268. ↩
3. Рашев 2008, с. 268; Йотов 2004, с. 9. ↩
4. Рашев 2008, с. 13. ↩
5. Йотов 2004, с. 14, бел. 8. ↩
6. Йотов 2004, с. 8. ↩
7. Фехер 1938, с. 11–13. ↩
8. Фехер 1938, с. 10–11, 14–17. ↩
9. Фехер 1938, с. 26. ↩
10. Фехер 1938, с. 25–26. ↩
11. Фехер 1938, с. 24–25, 38–39, 74–75. ↩
12. Фехер 1938, с. 74–75. ↩
13. Рашев 2008, с. 174. ↩
14. Йотов 2004, с. 180–181. ↩
15. Йотов 2004, с. 77. ↩
16. Славова 2009, с. 121. ↩
17. Фехер 1938, с. 78. ↩
18. Фехер 1938, с. 92–93. ↩
19. Рашев 2008, с. 273. ↩
20. Фехер 1938, с. 84–87. ↩
21. Фехер 1938, с. 88–89. ↩
22. Фехер 1938, с. 90–93. ↩
23. Фехер 1938, с. 86–87. ↩
24. Рашев 2008, с. 17, 273. ↩
25. Рашев 2008, с. 269. ↩
26. Фехер 1938, с. 94–95. ↩
27. Фехер 1938, с. 98–101. ↩
28. Фехер 1938, с. 104–105. ↩
29. Фехер 1938, с. 104–107. ↩
30. Фехер 1938, с. 106–107. ↩
31. Фехер 1938, с. 80–81, 106–109. ↩
32. Рашев 2008, с. 13. ↩
33. Рашев 2008, с. 16. ↩
34. Фехер 1938, с. 96–97, 102–103. ↩
35. Рашев 2008, с. 18. ↩
36. Фехер 1938, с. 96–97, 100–101, 106–107. ↩
37. Фехер 1938, с. 100–101. ↩
38. Фехер 1938, с. 104–105. ↩
39. Йотов 2004, с. 179. ↩

Библиография

Йотов, В. Въоръжението и снаряжението от българското средновековие (VII–XI век). Варна: Зограф, 2004.

Рашев, Р. Българската езическа култура VII–IX век. София: Класика и стил, 2008.

Славова, Т. Титулите багаин и багатур в ранносредновековна България. – *Eslavística Complutense*, 9, 2009, с. 115–133.

Фехер, Г. Военното дело на прабългарите. София: Военна библиотека, 1938.

Снимките с отбелязан автор са от Wikimedia Commons под посочения свободен лиценз. Всички останали илюстрации са художествени реконструкции и стилизации, създадени за публикацията с инструмент за изкуствен интелект по описанията в посочените източници; те не са изображения на реални находки.

Финансирано от
Европейския съюз
NextGenerationEU

Публикацията е част от проект № BG-RRP-11.020-0147-C01 „Докосни древността – пътят на прабългарския воин“, изпълняван от Сдружение „Спортен клуб Бага-Тур“ с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“ по Националния план за възстановяване и устойчивост, финансиран от Европейския съюз – NextGenerationEU.

Тази публикация е създадена с финансовата подкрепа на Европейския съюз – Следващо Поколение ЕС. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Сдружение „Спортен клуб Бага-Тур“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че тази публикация отразява официалното становище на Европейския съюз и Национален фонд „Култура“.